

Giftfritt
en obunden, ideell tankesmedja

Elpriset bestäms av olje- och gasbolagen, BP och Shell, som gör enorma vinster

Olof Hellgren och Hans Larsson
2023

Elpriset bestäms av olje- och gasbolagen, BP och Shell, som gör enorma vinster

Elpriset bestäms av den dyraste elproduktionen som är olje- och gaseldade kraftverk. Om elproduktionen kommit från vindkraft som balanserats av vattenkraft skulle elpriset legat på 30 - 40 öre per kWh. Nya kärnkraftverk kan lätt höja elpriset till 300 - 400 öre per kWh för tyvärr sätts elpriset efter det dyraste produktionsslaget - och nya kärnkraft i Europa är inte billiga att bygga eller att driva.

Olje- och gaseldade kraftverk

2022 fördubblade brittiska BP sin årsvinst till motsvarande 280 miljarder kronor, som en följd av att den billiga gasen från Ryssland stoppats p.g.a. anfallskriget mot Ukraina, och de kraftigt höjda priserna till följd av det tyska beroendet av gas. Den vinstökning som nu bl.a. BP håvar in gör att bolaget skjutit sida klimatmål framför sig. I stället för att hålla klimatmålen planerar BP högre produktion av olja och gas i sju år framåt.

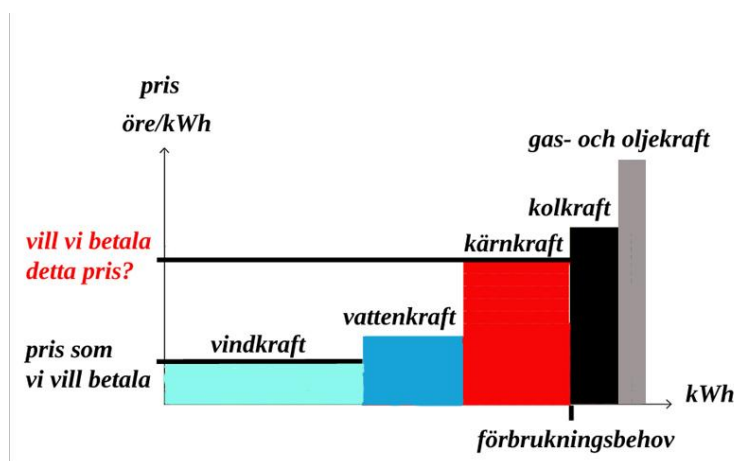
Holländska Shell hade 2022 en vinst på 400 miljarder kronor, som är det 115 år gamla företags högsta vinst någonsin.

Bägge företagen har kunnat öka utdelningen till sina aktieägare, medan vanliga medborgare kämpar med höga el- och värmeräkningar.

För att förhindra oljebolagen att göra enorma vinster planerar EU att införa en särskild avgift på oljebolagens vinster, 33 %, och ytterligare avgifter på inkomster från de stigande elpriserna. EU beräknar få in 1400 miljarder kronor på dessa avgifter. I ett försök att stoppa avgifterna har amerikanska ExxonMobil stämt EU.

[BBC: What is the windfall tax on oil and gas companies?](#)

[The Guardian: BP scales back climate goals as profits more than double to £23bn](#)

Vad har då gaspriserna med elpriserna att göra? Jo, eftersom elpriset sätts efter efterfrågan och tillgång är det storleken på efterfrågan som bestämmer vilket produktionsslag som behövs. Finns det **vindkraft** för att möta efterfrågan blir elpriset lågt. Behövs förutom vindkraft även **vattenkraft** blir det dyrare. Då höjs priset efter vattenkraftens begäran om elpris. Om sedan **kärnkraft** behövs, som är dyrare än vatten- och vindkraft, ökar elpriset ytterligare. Därefter kommer kol-, olje- och gaseldade kraftverk som är de dyraste

produktionsslagen av el. Plötsligt (inte så plötsligt) är elpriset uppe på de högsta nivåerna eftersom olje- och gasbolagen kräver mycket höga priser på olja och gas - därav deras stora vinster. Detta kallas marginalpriser - dyraste produktionsslaget bestämmer elpriset. Om all el hade producerats av vindkraft och vattenkraften endast används för att balansera elen, hade priset varit lågt - förmodligen kring 30 - 40 öre/kWh.

[Why does the price of gas drive electricity prices, including renewables?](#)

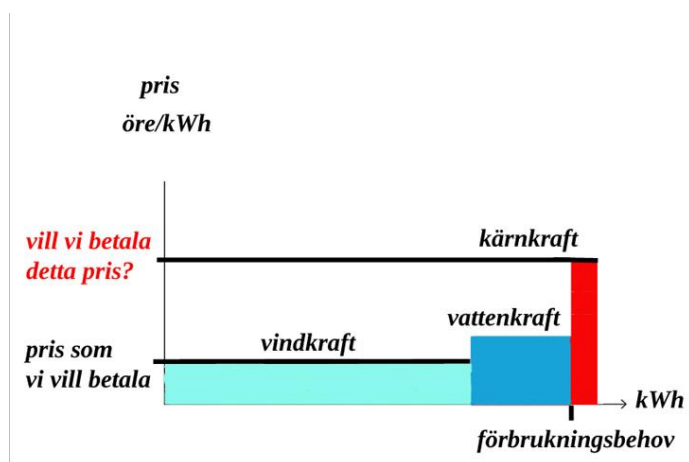
[The Basics of Electricity Price Formation](#)

Men de s.k. marginalpriser är inte hela sanningen om elpriset

I undersökning kom forskare inte oväntat fram till att det är omfattningen på marknadsomfattningen som är den huvudsakliga faktorn till de nationella (elprisområden) skillnaderna i elpriser. Danmark, Finland, Sverige och Tyskland är de mest sårbara marknaderna för gasprischocker och leveransstörningar. Danmark och Finland som Sverige exporterar el till är de mest sårbara marknaderna eftersom de är så beroende av olja och gas för sin elproduktion. Tyskland gjorde sig utomordentligt beroende av billig gas- och olja från Ryssland - så även Finland. När nu Sveriges marknad är integrerad med den tyska, danska, finska och de baltiska, är också elpriserna knutna till hela denna marknad. Sverige som inte har ett stort beroende av gas- och olja blir ändå involverade i detta beroende. Men eftersom Sverige delats in i 4 elprisområden är det främst elprisområde 4 som får ta de internationella smällarna från Danmark, Tyskland, Finland och de baltiska staterna. Beroendet är lätt att se via [Nord Pool Day-ahead prices för alla elprisområden](#).

[Assessing the relationship between electricity and natural gas prices in European markets in times of distress](#)

[Assessing the influence of natural gas price shocks on day-ahead electricity prices in Sweden](#)

Vill du ha låga elpriser?

Om ditt svar är ja, så är lösningen följande. Bygg ut vindkraften ordentligt för att marginalisera de dyra produktionsslagen, som är olje-, gas- och koleldade kraftverk men även kärnkraft. Vattenkraften räcker för att balansera vindkraften.

En viktig del i energiförsörjningen är överföringskapaciteten i kraftnätet. Svenska Kraftnät har mycket att göra. Deras bedömning av att kraftnätet inte är samhällsekonomiskt att

bygga ut för obegränsad överföring måste ifrågasättas. Utbyggnaden är en politisk fråga inte en fråga för det statliga affärsverket Svenska Kraftnät.

Eftersom den nya regeringen vill att kärnkraften byggs ut måste du ställa dej frågan: Vad har de tre nyaste kärnkraftverken i Europa kostat att bygga (de är dock inte färdiga än efter snart 20 år) och vad kommer de att kosta i drift? Svaret finns i Finland, Frankrike och Storbritannien. Låt inte lura dej - det kommer att bli dyrt - mycket dyrt.

Det finns inget försvar för att ett utbyggt kraftnät skulle vara samhällsekonomiskt fel. Däremot finns det ett stort samhällsekonomiskt fel i utbyggnad av kärnkraft. Det är inte bara ett högriskprojekt, det ger förutom detta mycket höga eller ännu högre elpriser.

Så, tillbaka till ursprungsfrågan: Vad vill du ha? Billig el eller dyr?

Olof Hellgren och Hans Larsson, 2023